

”Är det inte krig så är det lantmäteri!”

Mats Höglund /27 april 2016

Axel Oxenstierna (1583 – 1654)

Svensk stormaktstid 1611 – 1718

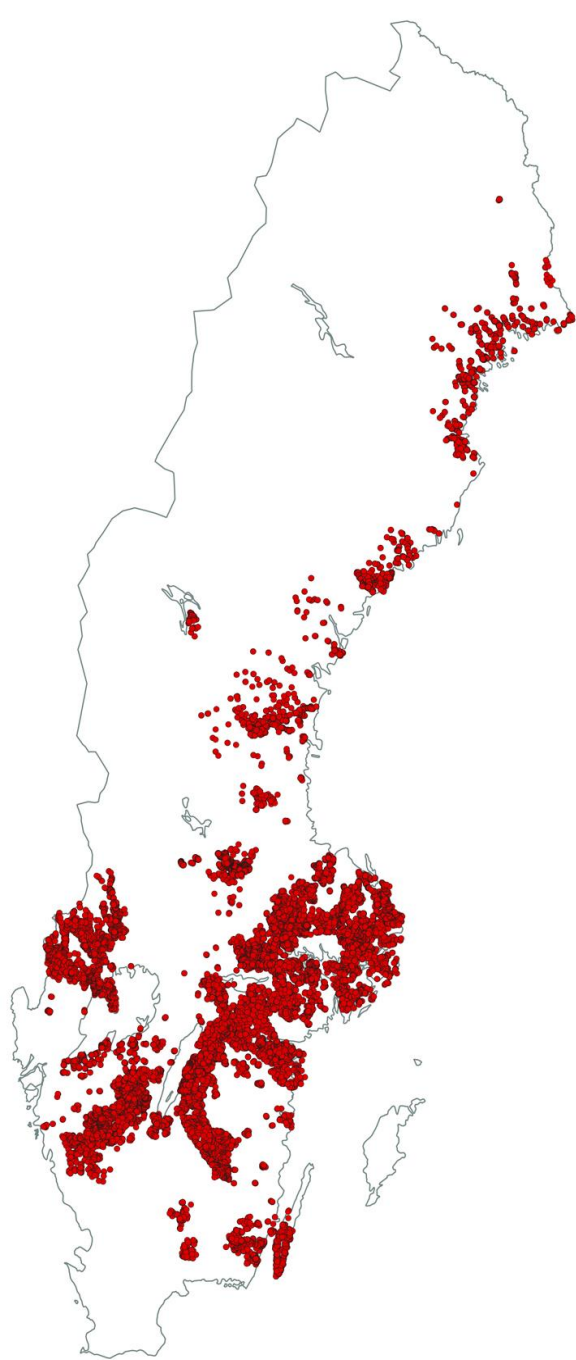
- Modernisering av riket.
- Vision om att förvandla Sverige till en av omvärlden fruktad och aktad stat.
- Politiska, ekonomiska och kulturella visioner.
- Grundandet av nya städer och universitet.

Orbis Arctoi nova et accurata delineatio

”Ny och noggrann
avbildning av den
nordliga världen.”

Anders Bure 1626

Den äldre geometriska karteringen 1630-55

- Ca 12 000 kartor (plus 1 500 i Finland)
- Motsvarar ca 30 000 gårdar dvs hälften av alla gårdar inom dåvarande Sveriges gränser (ej Finland, ej provinserna)

www.riksarkivet.se/geometriska

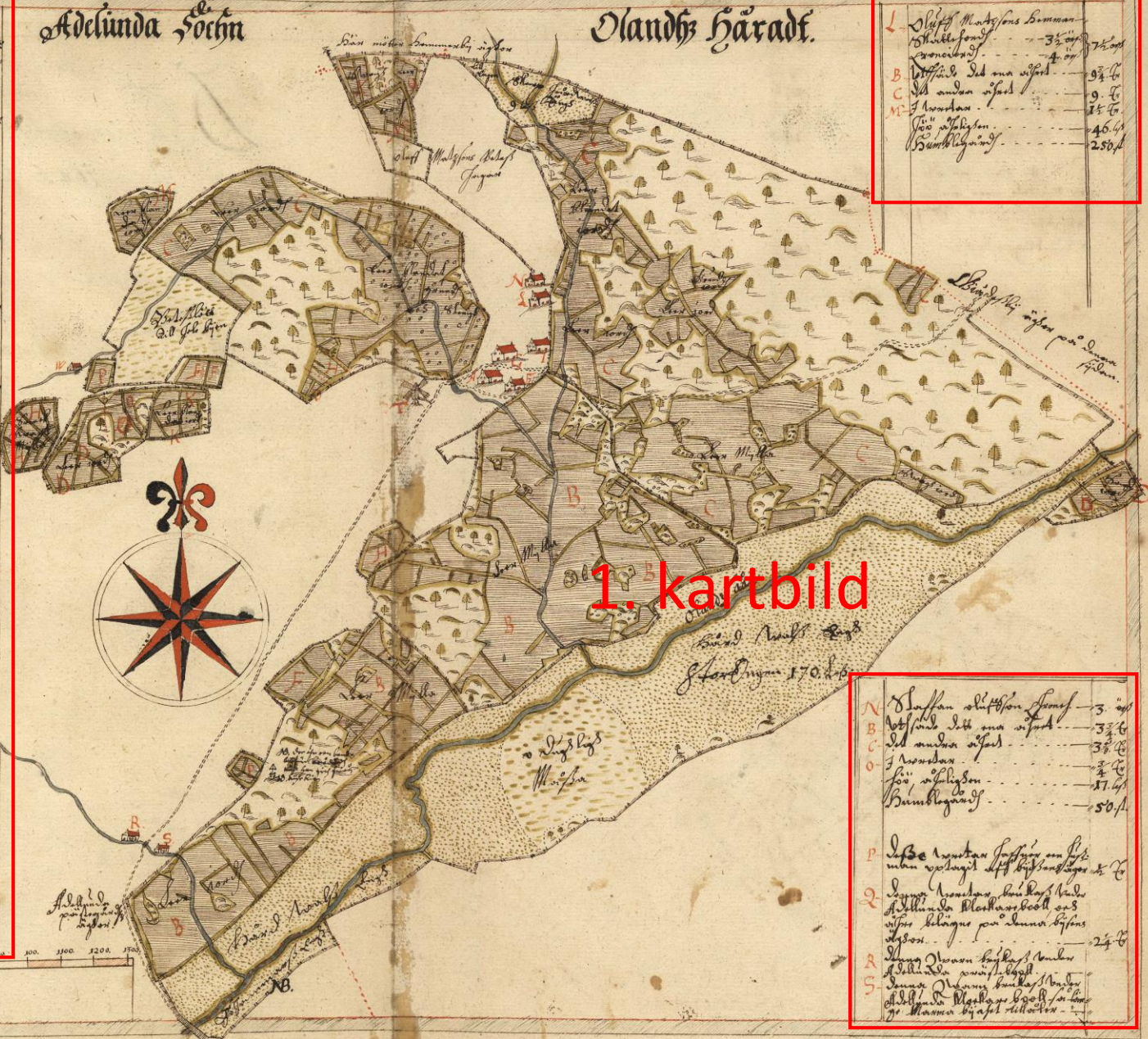
Notarum Explicatio.

Adelunda Soehn

Olandhs Häradf.

	Marna i s: b. Bertran	29 20
	Wärdet till jula bren det nya vafat	38 1/2
	Det andra vafat	30 1/2
	Jön vafat till jula bren	179 1/2
	Det nya bren i s: vinga lagna vafat med flög, mulskott, och vafat vafat.	
A	Luis Skuffson, Skuffsonman	5 1/2 1/2
B	Wärdet till nya vafat	7 1/2
C	Det andra vafat	6 1/2 1/2
D	Jön vafat	2 1/2 1/2
	Jön vafat	32 1/2
W	Det nya bren i s: b: vafat vafat	200 1/2
E	Skuff Luisson, Skuffsonman	5 1/2 1/2
B	Wärdet till nya vafat	7 1/2
C	Det andra vafat	6 1/2 1/2
F	Jön vafat	2 1/2 1/2
	Jön vafat	33 1/2
	Brenvafat	100 1/2
G	Luis vafat, vafat till vafat vafat	4 1/2 1/2
B	Wärdet till nya vafat	5 1/2 1/2
C	Det andra vafat	2 1/2 1/2
H	Jön vafat	2 1/2 1/2
	Jön vafat	20 1/2
T	Brenvafat	100 1/2
	Luis vafat, vafat till vafat vafat	
7	Wärdet till nya vafat	4 1/2 1/2
B	Det andra vafat	5 1/2 1/2
C	Jön vafat	4 1/2 1/2
K	Jön vafat	1 1/2 1/2
	Brenvafat	25 1/2
NB	Luis vafat, vafat till vafat vafat	
	Wärdet till nya vafat	10 1/2

L	Skuff Luisson, Skuffsonman	3 1/2 1/2
	Wärdet till nya vafat	7 1/2
B	Det andra vafat	9 1/2
C	Jön vafat	1 1/2 1/2
M	Jön vafat	46 1/2
	Brenvafat	250 1/2

1. kartbild

N	Skuff Luisson, Skuffsonman	3 1/2 1/2
B	Wärdet till nya vafat	7 1/2
C	Det andra vafat	3 1/2 1/2
O	Jön vafat	2 1/2 1/2
	Jön vafat	17 1/2
	Brenvafat	50 1/2
P	Luis vafat, vafat till vafat vafat	
Q	Luis vafat, vafat till vafat vafat	
R	Luis vafat, vafat till vafat vafat	
S	Luis vafat, vafat till vafat vafat	

Notarum Explicatio.

Marina vfr 6. hemman ----- öre. 20
29.20

Vägfärd till Jala byn det nora vfrst. ----- 38' 20

Det vandra vfrst ----- 36' 6

Jöo vfrst till Jala byn ----- 179. 40

Det danna byn vfr ringla lägen fast
med skogs, mulst, och vandra vfrst
fastan.

A- Linds sluffson, Skotts hemman ----- 5 3/4 öre

B- Vägfärd det nora vfrst ----- 7' 6

C- Det vandra vfrst ----- 6 1/2 6

D- J kronan ----- 2 1/2 6

Jöo vfrst till ----- 32. 40

Hundblagård ----- 2.00. 1/2

W- Det danna hemman vfr Skotts hemman
som vandra vfrst och kronan.

E- Sluff Linds son, Skotts hemman ----- 5 1/2 öre

B- Vägfärd det nora vfrst ----- 7 1/2 6

C- Det vandra vfrst ----- 6 1/2 6

F- J kronan ----- 4 1/2 6

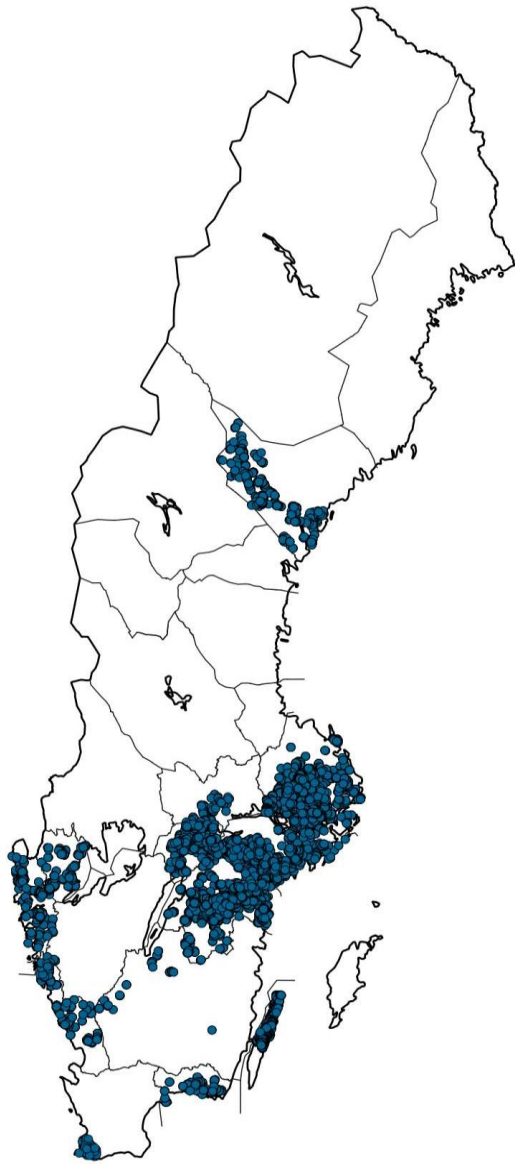
Jöo vfrst till ----- 33. 40

Hundblagård ----- 100. 1/2

C- Linds vandra hemman vfrst och kronan vfrst i

Notarum explicatio – Noters förklaring

- Antal hemman
- Skattetal - ibland
- Trädessystem med antal tunnor utsäde
- Ängsmarkens avkastning i antal lass hö
- Ömdöme om utmarkens resurser

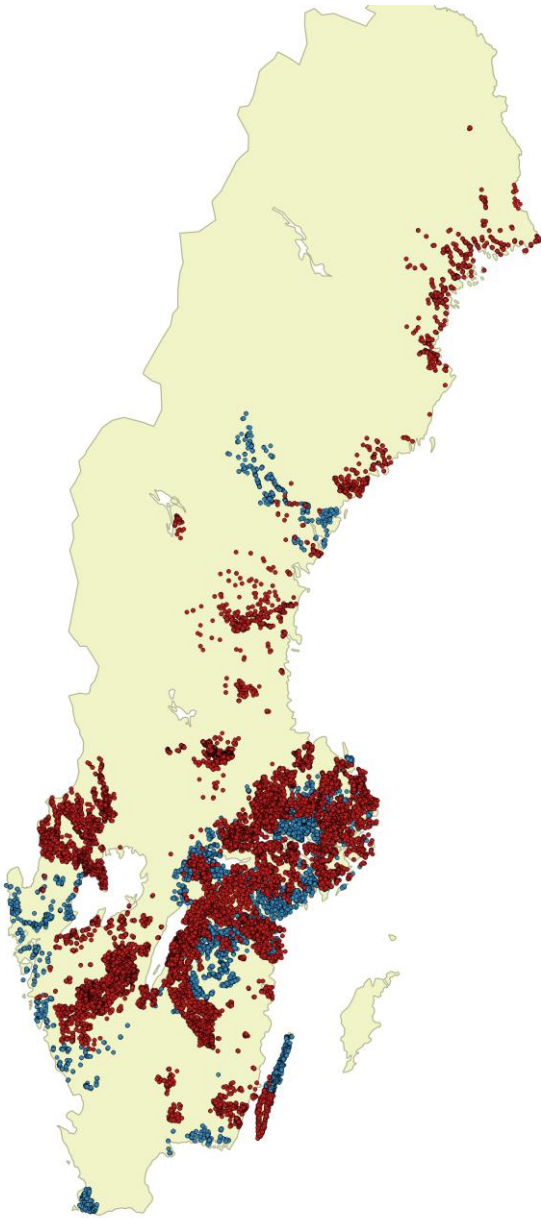

Den yngre geometriska karteringen 1680 – 1700

- Ca 6 000 kartor
- Motsvarar ca 8 500 gårdar

Översikt 1600-talets geometriska kartor i Sverige

- Totalt ca 18 000 kartor
- Motsvarar ca 40 000 gårdar
- Med Finland och provinserna ca 25 000 kartor.

Lantmäteriets verksamhet under 1600-talet

- 1626 Orbis Arctoi
- 1628 Anders Bure utbildar lantmätare
- 1630-50 Äldre geometrisk kartering
- 1642 Peder Menlös inspektör
- 1643 Instruktion om geografisk kartering
- 1650- Geografisk kartering
- 1680-1700 Yngre geometrisk kartering
- 1680-1710 Karteringar i provinserna
- 1683 Carl Gripenhielm blir lantmäteriets förste chef
- 1688 Ny omfattande instruktion

Vilka var lantmätarna?

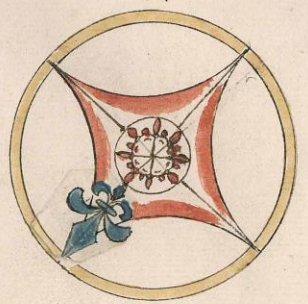
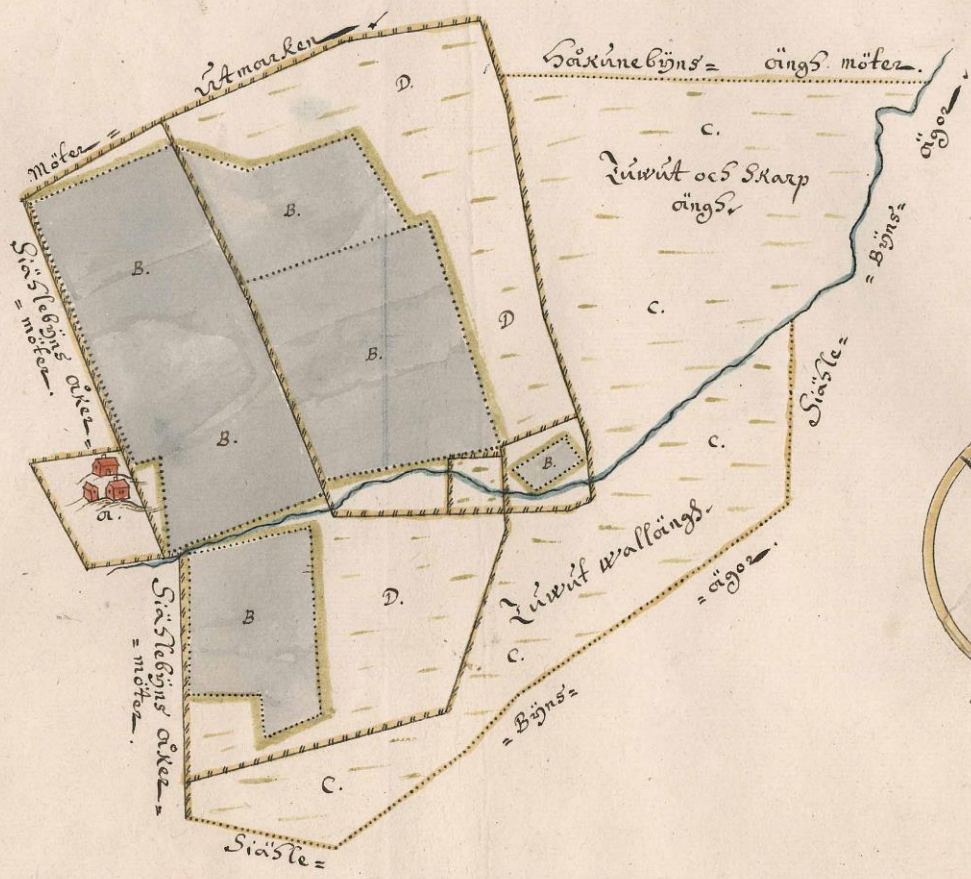
- Från bonde- och prästhusgård
- De flesta hade studerat vid Uppsala univ.
- Efter Bures utbildning av 6 lantmätare skedde utbildningen inom kåren i skråform
- Lönen var 300 daler/år
- Fri skjuts av bönder fram till 1649 därefter 40 daler/år i respengar.
- En del lantmätare adlades
- Självständiga yrkesstolta ämbetsmän

Zugarten

Finnig

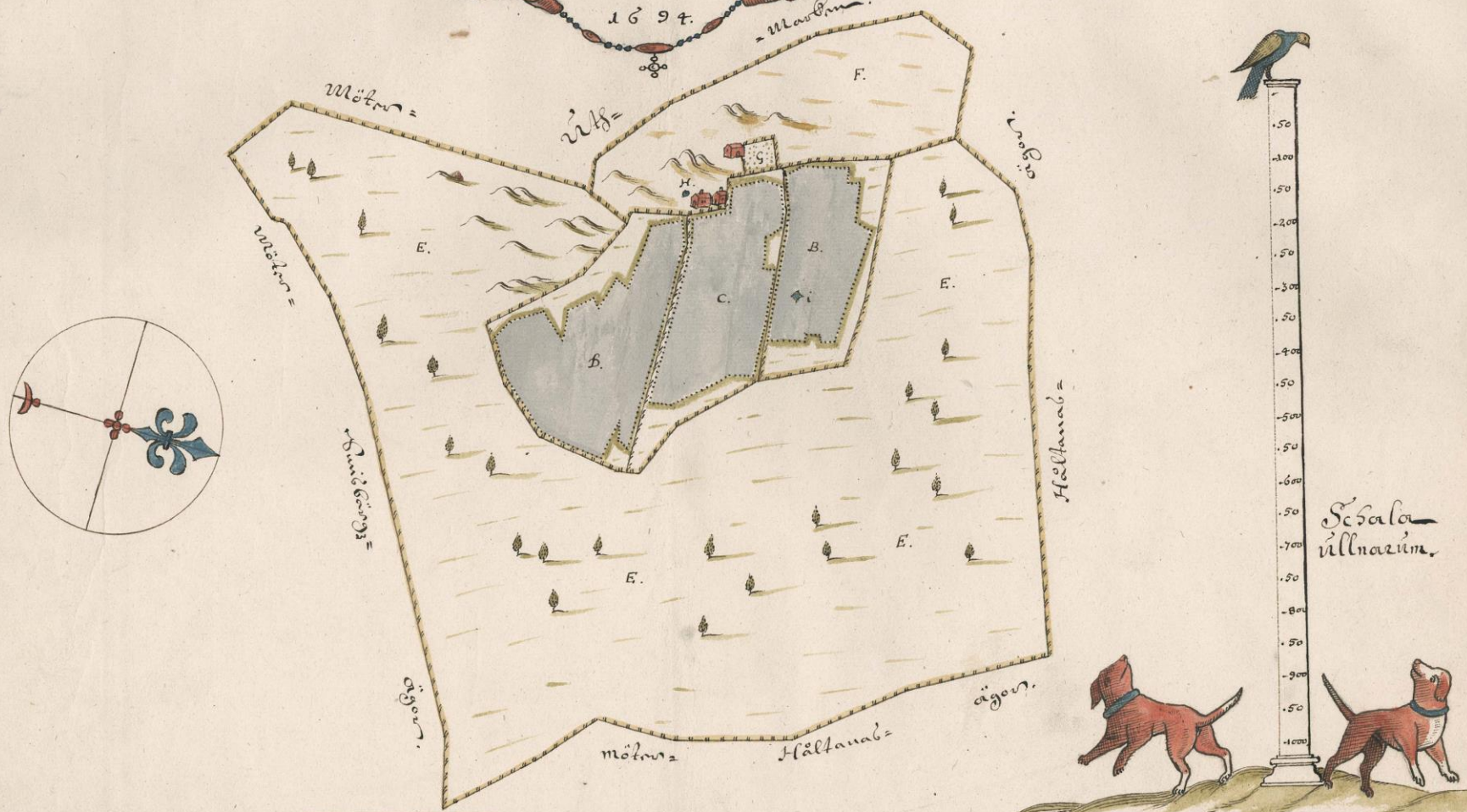
GEOMETRISCH afritnings utsöfver DÿRBÿ eller DÿRBÄRGH, I:
 Belägit på Westgöte Doral Hündals Sörat och Båstfads Söden: är nu
 förmedlat till —

Boo Kung
 A: 16

DÿRBÿ Saswer gamle Hunds Litt: a. merndels ilake, men Gårdstegårdarne äre besidne
 Litt: B: Består af 13 $\frac{1}{4}$ lundland Lerrjord öfwer alt, är wallfärd Dÿ blifwer i äfroligs wallfärd $6 \frac{15}{28}$ lundland
 på såå Råg, Korn, mäs, mäs, sö, säd af mangt på gödd. Ängen Litt: C: med öfwer görd Litt: D: blifwer
 wallöf öfwer alt. Utmarken är samptittis med wall wallfärd Döfury, og sträckor sig S. O. alt till W
 öfwer på Högen är utködd og såå nu alenat öfwer alt af wallfärd sampt några fåå og små stäcker, med wallf.

Geometrisch afritnings ritstue
 Simmeruds Konetorp $\frac{1}{2}$ belägit i
 Daals Land, Sundals Pöret
 og Brinnsås 6?
 1694.

Simmeruds Bytt till hälse aff hru Karin Kjole, och gör nu dagswerke under Herregården Björnebod? Dess Bygggrader a. äre ilaxe
 og gamle Bondstue, men gärdsgårdarur äre i formadt b. fullur. Alron består aff 2 tunnle röastigs korvalla lit. B. 3 tunnle
 nigs millioner lit. C. og 3 1/2 tunnle grändfullioner lit. D. Summa 8 1/2 tunnle swan aff lambual 1/2 till träd di blifver i afst utstade 5 1/2 hinc
 swan för säd Råg, Korn, Blauborn, men mest Safur. Augry lit. E. är påfligs god doß nägr medt groan, al, samt hunder of bärrigt up
 fjelt, Samt afst medt Alronwallarur gifwa 30 Ballmar walsöo nägr blandat medt smastaw. Utswanbrn är sam blit, medt salser soß
 og består i groan og al, bogs almost till gärdle of bränstr, är lammelig medt bärrigt up fjelt, doß är mögligat påfligan gatt
 lit. F. är en Dag. lit. G. en Dumbgärd om 70 Ångon medt Råglgård där soß. lit. H. en Källa. og lit. i. är en Daan

Zugarten

Finnish